

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Stadsodlingens plats och roll i staden

- Exempel från Göteborg

Klara Elg

Stadsodlingens plats och roll i staden

-Exempel från Göteborg

The site and role of urban farming
- Examples from Gothenburg.

Klara Elg

Handledare: Marie Larsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Tim Delshammar, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2014

Omslagsbild: Klara Elg

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: stadsodling, urban odling, hållbar utveckling, community garden, stadsnära odling, Göteborg, självorganisering, underifrånperspektiv, inriktningsdokument.

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammandrag

Stadsodling är ett aktuellt ämne och intresset har ökat de senaste åren, både i Sverige och i övriga världen. Allt fler människor bor och flyttar till större städer och befolkningmängden ökar.

Stadsodling kan genom sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter bidra till ett mer hållbart samhälle. Arbetets fokus ligger på de sociala och ekologiska vinsterna som stadsodling kan bidra med.

Den första delen är ett resultat av min litteraturstudie, som beskriver olika begrepp inom odling och dess historia. Den senare delen beskriver hur stadsodling går till och bedrivs i Göteborg. Här ligger en större intervju samt platsobservationer, artiklar och dokument till grund för de analyser jag gjort och diskuterar på slutet.

Mitt arbete behandlar stadsodlingens roll och vilken plats den får till sitt förfogande. Målet är att öka förståelsen för och kunskapen kring stadsodling, samt visa på hur människor kan engagera sig för att börja odla i staden. Syftet är att undersöka och analysera hur odlingsfrågor behandlas, men även lyfta fram fördelarna för att göra människor medvetna om stadsodlingens positiva effekter.

För att visa på hur stadsnära odling kan gå till har jag valt ut Göteborg som exempelstad. Detta för att staden fått utmärkelsen att vara bäst på stadsodling i Sverige, men även för att jag själv har erfarenhet av odling där. Tre områden, i västra, centrala och östra Göteborg, kommer att beskrivas närmare. Odlingsområdena skiljer sig karaktärsmässigt och tillkomsten av dem har skett på olika sätt. På så sätt visar arbetet på en del av den bredd som finns inom stadsodlandet idag.

Frageställningarna som diskuteras på slutet är formulerade för att ta reda på: Hur och på vems initiativ odlingsområden uppstår? Varför och var de kommer till? Vilka positiva effekter de har samt vilken problematik som finns runtomkring. En diskussion angående dessa och stadsodling i allmänhet förs på slutet där jag drar slutsatser gällande vikten av underifrånperspektiv och de sociala och ekologiska vinsterna som stadsodling genererar. Där tar jag även upp några framtidstankar och spånar om möjlig utveckling i framtiden.

Nyckelord: stadsodling, urban odling, hållbar utveckling, community garden, stadsnära odling, Göteborg, självorganisering, underifrånperspektiv, inriktningsdokument.

Abstract

Urban farming is a current topic and interest has increased in recent years, both in Sweden and in the rest of the world. Increasing numbers of people are living and moving to larger cities and population increases. The economical, ecological and social aspects of urban farming can help to create a more sustainable society, this thesis will focus on the social and ecological aspects.

The first part is a result of my study of literature that describes concepts in cultivation and the history of it. The second part describes how urban farming is done in Gothenburg, and how they work with the questions there. This section is based on a major interview, site observations, articles and documents as the basis for the analyzes I have done and discusses at the end.

My work deals with which role and place urban farming has to its disposal in the city. The purpose of the paper is to increase the knowledge of urban farming and to demonstrate how people can get involved to start growing in the city. The main purpose is to examine and analyze how this topic is treated but also highlight the benefits to make people aware of the positive effects of urban farming.

To exemplify how this can be done I have selected some places in Gothenburg. This is because the city is renowned to be the best at urban farming in Sweden, but also because I have experience of growing there. The sites I have focused on are located in the west, central and east parts of Gothenburg. The establishment and character of the sites differ in many aspects, this is to show the width of how urban farming is done today.

The issues that are discussed at the end is formulated to answer: How and on whose initiative do these areas appear? Why and where do they appear? What positive and negative aspects are associated with this? A discussion of these and urban farming in generally implemented at the end, where one of the important conclusions is that the best result comes when there is a citizen initiative. At the end I'll discuss and brainstorm about some ideas and future scenarios of urban farming.
Keywords: urban farming, sustainable development, community garden, Gothenburg, citizen initiative.

Förord

Detta arbete har pågått under 10 veckor och har varit en nyttig och lärorik process. Under arbetet har jag lärt mig mycket inom ämnet stadsodling; genom litteratursökningar, platsbesök och samtal med insatta personer. Jag vill tacka alla som hjälpt till på vägen.

- Handledare Marie Larsson för bra kommentarer, synpunkter och förslag på litteratur.
- Min seminariegrupp för intressanta diskussioner, motläsning och tekniska tips.
- De personer som ställt upp på intervju och med material.
- Framförallt vill jag tacka Anton Johed som alltid stöttar mig och tror på att jag kan!

// Klara Elg

Innehållsförteckning

Inledning.....	7
Bakgrund	7
Frågeställningar	7
Mål & syfte	8
Material & metod	8
Avgränsningar.....	9
Teoretisk bakgrund och litteraturstudie	10
Begrepp och definitioner.....	10
Fritidsodling.....	10
Community garden.....	10
Gerillaodling	10
Självorganiserad trädgård	10
Gemensamhetsodling.....	11
Stadsodling	11
Odlandets bakgrund	11
Stadsodling i Sverige.....	12
Hållbar utveckling.....	13
Fallstudie och intervjuer.....	15
Så arbetar Göteborg.....	15
Stadsnära Odling	17
De tre odlingsområden jag besökt	18
Andra intressanta projekt.....	24
Mykorrhiza i Malmö	24
Barn i stan.....	25
Trädgård på spåret	25
Matparken	26
Diskussion.....	27
Diskussion utifrån frågeställningarna	27
Avslutande diskussion	31
Slutsats	33
Framtidstankar	34
Referenser	36
Elektroniska källor/Internet	36
Tryckta källor.....	38

Inledning

I den inledande delen presenterar jag min bakgrund till uppsatsen samt vilka frågeställningar jag har utgått ifrån. Vidare beskriver jag vilket mål och syfte arbetet skall fylla samt vilka metoder och tillvägagångssätt som använts för att besvara frågorna. Frågeställningarna återkommer i den senare delen där de kommer att presenteras närmare och diskuteras vidare.

Bakgrund

Mitt odlingsintresse har funnits sedan barnsben då jag växte upp i villa med stor trädgård och växthus. Att vara med under hela processen och slutligen äta det man själv har odlat har jag ofta sett som en självklarhet.

När jag flyttade till Göteborg bodde jag i en liten lägenhet och insåg snabbt hur mycket jag saknade trädgården och odlingsmöjligheterna. När ett nytt odlingsområde uppfördes i mitt kvarter var jag snabb med att få en lott för att kunna fortsätta mitt odlande. Nu började jag förstå att stadsodling är viktigt för många människor som vill odla i staden och samtidigt få en naturlig plats att mötas på.

I det här skedet började jag även min utbildning till landskapsarkitekt och under mina första studieår har begreppet stadsodling dykt upp allt oftare i olika sammanhang. Bidrag har delats ut till olika planeringsprojekt med stadsodling som inriktning¹. Nya stadsodlingsområden har dykt upp i flera städer, bland annat Malmö och Göteborg. Flera odlarföreningar har bildats och i många av dessa är det långa köer på att få en odlingslott. Det pratas mer och mer om odling, på TV, radio och i tidningar vilket jag tror bidrar till att människor blir mer medvetna om vikten av odling och allt positivt som finns runt.

Genom detta arbete vill jag lära mig mer om stadsodling som begrepp och funktion. Jag vill även ta reda på om stadsodling får en stor plats i staden och hur arbetet runtomkring går till. På vems initiativ görs överblivna platser om till odlingsområden? Var i staden dyker de upp? Genom att ställa mig följande frågor vill jag i en fallstudie av stadsodling i Göteborg försöka förstå hur detta går till.

Frågeställningar

- Hur och på vems initiativ kommer odlingsområden till?
- Vilka är motiven till att de uppstår?
- Var kommer de till?
- Vad ger odlingsområdena för positiva effekter?
- Finns det någon problematik runtomkring?

¹ Delshammar, 2012 [online], sid. 1.

Mål & syfte

Målet är att redogöra för hur stadsodlingsområden i Göteborg har uppkommit och vilka motiv det finns till uppkomsten. Tanken är också att se vilka positiva effekter det ger och förstå om det finns några problem runt omkring. Målet är också att öka förståelsen för och kunskapen kring stadsodling, samt visa på hur människor kan engagera sig för att börja odla i staden.

Syftet med mitt arbete är att undersöka och analysera hur stadsnära odlingsfrågor behandlas, här med Göteborg som exempelstad. Jag vill också lyfta fram möjligheterna som finns och göra människor medvetna om fördelarna med stadsnära odling. Syftet är också att presentera några odlingsområden för att visa på hur stadsodling kan se ut på olika ställen i staden.

Material & metod

Arbetet består av en litteraturstudie där jag har läst in mig på ämnet genom böcker, vetenskapliga artiklar m.m. som jag funnit intressanta. Då ämnet är aktuellt och det skrivs mycket om det idag är en del av informationen från olika Internetkällor, som hemsidor och tidningsartiklar. Litteraturstudien har resulterat i en bakgrundsdel där ämnet diskuterats tillsammans med begrepp och definitioner som återkommer genom arbetet.

För att finna svar på mina frågeställningar har jag intervjuat en person på Göteborgs stad som arbetar med stadsodling. Intervjun är en kvalitativ intervju med en låg grad av strukturering och standardisering². Personen jag har intervjuat är trädgårdscoach på Stadsnära Odling, Fastighetskontoret i Göteborg och jobbar med de stadsnära odlingsfrågorna. Andra personer med erfarenhet och kunskap inom ämnet har jag kontaktat via mail för att få tag på relevant information.

Intervjun ligger till grund för uppsatsens andra del som behandlar stadsodlingens roll i Göteborg. Empirin tillsammans med information från hemsidor och artiklar utgör grunden för diskussionen kring mina frågeställningar utifrån den egna analysen jag gjort av materialet.

Eftersom mina frågeställningar är formulerade för att ta reda på hur odlingsområden har uppkommit och varför de dykt upp, har jag gjort både en litteraturstudie och en större intervju. Litteraturstudien har lagt en grund för ämnet i stort och har resulterat i definitioner av begrepp och en historisk del om odlandet. Denna gjorde jag för att få en förståelse för stadsodling samt för att se vad som fanns skrivet inom ämnet idag.

Jag valde även att göra en större intervju för att samla in relevant information som jag sedan har analyserat och diskuterat för att besvara mina frågeställningar. Då jag valt Göteborg som exempelstad kändes det relevant att prata med någon som jobbade med stadsnära odlingsfrågor i staden. Detta för att sedan kunna koppla samman informationen med min litteraturstudie och föra en diskussion kring mina frågeställningar och slutsatser.

Under arbetets gång har jag även gjort platsbesök för att se olika exempel på platser i staden som används till stadsodling. Några av odlingsområdena har lyfts fram och presenteras lite närmare. På

² Patel; Davidson, 2011, sid. 76.

platserna har jag fotograferat och gjort observationer för att beskriva platsen och dess sammanhang i staden. Jag har även spontant pratat med människor/odlare för att få en bild av deras syn på stadsodling i stort.

Avgränsningar

Stadsodling är ett ämne som inrymmer många begrepp och är intressant i många avseenden. Jag har valt att inte fördjupa mig i själva odlandet på de respektive områdena. Jag har inte heller fördjupat mig i de sociala vinsterna i någon längre utsträckning vad det gäller gruppdynamik och föreningens organisation. De områden jag besökt ligger alla i Göteborg, så där har jag gjort en geografisk avgränsning för att visa på olika typer av stadsodling i en och samma stad.

Teoretisk bakgrund och litteraturstudie

Denna del behandlar ett antal begrepp som används inom ämnet stadsodling, men även i den här uppsatsen. Vidare redogör jag för bakgrunden till odlandet framförallt i Sverige, men även nationellt. Avslutningsvis diskuteras begreppet hållbarhet framförallt utifrån de ekologiska och sociala perspektiven.

Begrepp och definitioner

Eftersom det inom stadsodlandet används många olika begrepp har jag valt att redogöra för några av dem som används vidare i uppsatsen.

Fritidsodling

"Fritidsodling och trädgårdsodling är två parallella begrepp som i huvudsak står för icke kommersiell odling av nytto- och prydnadsväxter utomhus på fritiden."³ I princip all odling som inte går under kommersiell odling kan rymmas under begreppet fritidsodling. Det kan gälla odling på balkonger eller i den privata villaträdgården, men även odling av krukväxter inomhus⁴. När jag använder mig av begreppet vidare i texten menar jag den odling, främst grönsaksodling, som bedrivs utomhus. Framförallt används *stadsodling* mycket då det kan sammanfatta alla typer av odling som jag beskriver.

Community garden

En community garden är en plats, eller en bit mark där en grupp människor odlar tillsammans. Det kan vara en trädgård eller en del av en park som ligger på kommunal mark. Platserna kan vara utformade på olika sätt, men det som är genomgående är att odlarna själva driver och sköter odlingen. Förutom skörden skapar även community gardens en ökad gemenskap och nya möten mellan människor och kan bidra till en försköning av stadsdelen.⁵

Gerillaodling

Att hålla på med gerillaodling innebär att odla på olika ställen utan att först be om lov. Förutom gerillaodling används begrepp som busodla, tjuvodla och piratplantera med ungefär samma betydelse. Vilka motiv det finns för denna typ av odling kan variera, men de flesta gerillaodlarna har för avsikt att göra överblivna platser vackrare och ge något till alla stadens medborgare.⁶

Självorganiserad trädgård

Med en självorganiserad trädgård menas att initiativet till den har kommit underifrån. I Olssons avhandling beskriver hon sin tolkning av begreppet självorganisering: "I min tolkning syftar

³ Björkman, 2012 [online], sid.8.

⁴ Björkman, 2012 [online], sid.8.

⁵ Grow. *What is a community garden?* [online], 2014-05-09.

⁶ Danielsson, 2014, sid.121.

begreppet självorganisering med andra ord inte på ett totalt oberoende, utan på initiativ och verksamheter vars strävan karaktäriseras av en egen agenda och, i alla fall delvis, egna resurser.⁷ Vidare beskriver hon att det handlar om verksamheter och handlingar ur ett underifrånperspektiv, som vill skapa en förändring.

Larsson introducerar i sin avhandling begreppet *stadsdelsträdgård* som kan beskrivas med hjälp av fem teman: engagemang och kreativt skapande; möten och social gemenskap; hälsa och välbefinnande; ekologisk odling och lärande samt samverkan mellan brukare och kommun⁸. Här ligger mycket fokus på engagemang, gemenskap och samarbetet mellan medborgarna och kommunen. Underifrånperspektivet är återkommande och är något diskuteras vidare på slutet.

Gemensamhetsodling

På en gemensamhetsodling görs allt tillsammans, från planering och plantering till skördande och skötsel av odlingen. Ytorna är ofta större än de privata lotterna och på så sätt kan fler saker odlas och det finns fler som hjälper till och sköter om dem. Odlandet ger många fördelar och människorna lär av varandra.⁹ Då jag vidare använder mig av begreppet handlar det om sådana områden som drivs gemensamt av en grupp människor i en förening eller liknande. Ordet tillsammansodling förekommer också, med i princip samma definition som gemensamhetsodling.

Stadsodling

Stadsodling är ett stort och brett begrepp som används på flera håll inom olika branscher. Urban odling är ett annat ord som förekommer inom ämnet på vissa håll. Det är svårt att finna någon exakt definition av ordets betydelse, men sammantaget handlar det om att på olika sätt odla i staden. Stadsodling behandlar även sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter som en del av definitionen. De ovan nämnda begreppen faller alla in under rubriken stadsodling, vilket är det ord jag främst använder vidare i texten.

Då jag skriver om stadsodling menar jag den odling som bedrivs kollektivt på allmän platsmark. Jag behandlar inte den del av odlingen som bedrivs i privata trädgårdar och liknande.

Odlandets bakgrund

Odling har sedan länge bedrivits på olika sätt och har en flertusenårig historia. Historiskt sett har människor under vissa perioder varit tvungna att odla för det egna husbehovet.¹⁰ Under världskrigen blev det i många länder akut brist på råvaror och odlingen blev en fråga om överlevnad. Potatis och andra grödor odlades på tillgänglig mark i flera städer världen över. Dessa odlingar var inriktade på

⁷ Olsson, 2008, [online], sid.52.

⁸ Larsson, 2009, [online], sid.91.

⁹ Langefors, 2012, sid.80.

¹⁰ Björkman, 2012 [online], sid.8.

att försörja städernas invånare under de svåra perioderna och intresset för dem svalnade när tiderna blev bättre.¹¹

I New York föddes på 70-talet det som kallas för *gerillaodling* genom gruppen Green Guerillas. Anledningen var att staden hade påverkats starkt av lågkonjunktur och ekonomiska kriser vilket resulterade i att människor lämnade innerstaden till fördel för förorterna. Bostadshus övergavs och allt fler tomter stod öde mitt inne i staden. Green Guerillas vision var att skapa mer grönska och rekreativa platser i den annars så hårdgjorda staden. Gruppen kom senare att utveckla stadens första community garden som blev starten på den stadsodlingstrend som idag även nått Sverige.¹²

Under senare år har även intresset och medvetenheten kring miljö- och folkhälsofrågor ökat i Sverige. Detta har gett fritidsodlingen ett nytt uppsving då många människor upplever trädgårdsarbete som fysiskt avstressande. Dessutom bidrar detta till ett mer hållbart samhälle där närproducerad mat står i fokus.¹³

Stadsodling i Sverige

Allt fler av landets befolkning bor i städer och tätorter och fler stadsbor blir medvetna om vikten av stadsodling som en bidragande del av ett hållbart samhälle¹⁴. De privata villaträdgårdarna står för den största delen när det gäller odling i staden.¹⁵ Odling i privata trädgårdar är en viktig del då många bor på det sättet och trädgårdarna ofta består av mycket grönska som bidrar till en bättre och trivsammare miljö i staden. Uppsatsens fokus ligger dock på den odling som bedrivs på allmän mark, men då villaträdgårdarna utgör en stor del är den värd att nämna.

Stadsodling kan bedrivas på olika sätt beroende på vilka förutsättningar som finns på den specifika platsen. Förutom i de privata trädgårdarna bedrivs odling i koloniträdgårdar, odlingslotter, gemensamhetsodlingar, på bostadsgårdar eller på den egna balkongen i en kruka¹⁶. Människor har olika förutsättningar att bedriva odling beroende på deras boendeform och vilka platser som i närheten erbjuder odlingsmöjligheter. Alla är inte heller medvetna om vilken möjlighet som finns eller hur en grupp kan gå till väga för att påverka och bidra med mer odling i staden.

Idag finns stadsodling med som en del i många stadsförnyelse- och stadsbyggnadsprojekt, med fokus på ekologisk och social hållbarhet¹⁷. Detta gör att fler ges möjlighet att få ta del av odlingen oberoende var i staden personen bor. "I vissa kommuner håller man på att utarbeta riktlinjer för stadsnära odling"¹⁸. Göteborg är en av de kommuner som har ett tydligt dokument med riktlinjer för

¹¹ Jimenez, 2012, sid.9.

¹² Jimenez, 2012, sid.9-10.

¹³ Björkman, 2012 [online], sid.8.

¹⁴ Mannerfelt, 2013, sid. 4; Björkman, 2012 [online], sid.21.

¹⁵ Björkman, 2012 [online], sid.21.

¹⁶ Israelsson, 2004.

¹⁷ Delshammar, 2012 [online], sid. 1.

¹⁸ Björkman, 2012 [online], sid.21.

hur stadsnära odling skall bedrivas på allmän platsmark¹⁹. Staden har dessutom fått ett inriktningsdokument från den politiska majoriteten vilket är unikt i Sverige. Detta presenteras närmare i nästkommande del.

"De senaste årtiondena har intresset för att odla eget åter blivit stort, men inte av samma anledning som tidigare. Omtanken om miljön, lusten att skapa och på alla sätt njuta av vad man odlat är i dag viktiga behov hos många människor [...]."²⁰

Även om citatet från denna bok har några år på nacken så är det fortfarande detta som driver många odlare idag. I boken *Stadsodlare* skriver Mannerfelt: "Stadsodlarna drivs av en önskan att göra avtryck i stadsmiljön, antingen ensamma eller tillsammans med likasinnade. Många av dem betonar att stadsodling handlar om att värna om miljön inför framtida generationer."²¹ Nästan 20 år senare är det således samma sak som driver människor till att odla.

I nästa kapitel beskriver jag hur Göteborg arbetar med stadsnära odlingsfrågor. Där presenterar jag även några odlingsområden som lyfts ut och beskrivs närmare. Det finns många andra projekt, initiativ och föreningar i Sverige, några av dessa presenteras kort i slutet av nästkommande del.

Hållbar utveckling

"Hållbar utveckling är ett övergripande mål för regeringens politik"²². Det handlar om långsiktig tänkande och att ta vara på de resurser som finns, som naturens egna, bebyggelse och infrastruktur samt de mänskliga resurserna²³.

1981 introducerades begreppet hållbar utveckling av Lester Brown, amerikansk miljövetare och författare. Först 1987 spreds begreppet nationellt då världskommissionen för miljö och utveckling lanserade det i rapporten "Vår gemensamma framtid". I rapporten pekade kommissionen på att det är omöjligt att uppnå ekonomisk tillväxt och hållbar social utveckling ifall naturens resurser överexploateras.²⁴ En definition av hållbarhet gjordes: "En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov"²⁵. Den exakta innebörden av definitionen är svår att avgöra då tolkningar kan göras på många olika sätt.

Flertalet forskare har efter världskommissionens rapport skapat egna definitioner kring begreppet och de olika definitionsförsöken bidrar till en pågående dialog. Den öppenhet som finns i

¹⁹ Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen. *Riktlinje för stadsnära odling på allmän platsmark och naturmark*. [online], 2011.

²⁰ Drost; Englund; Nordwall; Sidblad och Thorin, 1995, sid. 7.

²¹ Mannerfelt, 2013, sid. 4.

²² Miljödepartementet, 2006 [online], sid.1.

²³ Miljödepartementet, 2006 [online], sid.7.

²⁴ FN-förbundet, UNA Sweden. *Utveckling och fattigdomsbekämpning* [online], 2014-05-07.

²⁵ World Commission on Environment and Development, 1988, *Vår gemensamma framtid*.

definitionen gör att det finns plats för tolkningar på flera olika plan, lokalt och globalt, mellan olika verksamhetsområden och mellan styrande myndigheter och människorna själva. Begreppet har på så sätt anpassats till att täcka olika områden gällande allt från planering av hållbara städer till hållbart jordbruk och social hållbarhet.²⁶

Hållbar utveckling brukar idag delas in i ekologisk hållbarhet, social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet som alla påverkar varandra.²⁷ Det är främst den ekologiska och sociala hållbarheten som kommer att behandlas vidare i mitt arbete.

Mellan 2009-2012 har den statliga Delegationen för hållbara städer delat ut fyra bidrag för planeringsprojekt som inriktar sig på stadsodling, ett till SLU, ett till Falun kommun och två stycken till Plantagon²⁸.

Intresset för och fokuseringen på hållbar utveckling har blivit allt starkare sedan hösten 2006 främst beroende på debatten om klimatförändringen. "Ett hållbart samhälle kan inte ensidigt planeras fram ur ett expert- och myndighetsperspektiv, det måste också få växa fram underifrån – från medborgarna själva."²⁹ En medverkan från flera håll, med olika perspektiv och intressen kan göra att flera värden inom hållbarhet kan uppnås samtidigt.³⁰ Underifrånperspektivet är något som behandlas vidare i texten, då det är en av de viktigaste byggstenarna när ett odlingsområde blir till.

²⁶ Kates; Parris; Leiserowitz, 2005 [online], sid.20.

²⁷ FN-förbundet, UNA Sweden. *Utveckling och fattigdomsbekämpning* [online], 2014-05-07.

²⁸ Delegationen för hållbara städer, [online], 2014-05-20.

²⁹ Tillväxt - För en fruktbar utveckling av Stockholm. Stadsdelsträdgård/Community garden. *Stadsdelsträdgårdar för gemenskap och odling*. Larsson, M. [online], 2014-05-07.

³⁰ Kates; Parris; Leiserowitz, 2005 [online], sid.20.

Fallstudie och intervjuer

Den här delen utgör resultatet av min fallstudie och mitt empiriskt insamlade material. Här presenterar jag hur projektet Stadsnära Odling kom till och hur de arbetar. De tre olika odlingsområdena presenteras utifrån mina platsbesök och beskrivs i text och bild. Dessa har olika förutsättningar och ligger på olika platser i staden. Valet gjordes för att visa på bredden av olika typer stadsodlingsområden i Göteborg och på så sätt få en bild av hur de kan se ut. Här tas även frågeställningarna upp och diskuteras utifrån den analys jag gjort av mitt insamlade material med utgångspunkt i intervjun med trädgårdscoachen på Stadsnära Odling.

Så arbetar Göteborg

Göteborg har kommit långt när det gäller stadsodling i Sverige. Staden är den enda av landets största som tagit fram konkreta riktlinjer för stadsodling och som praktiskt arbetar med frågan³¹. Det är fastighetskontoret via Stadsnära Odling, ofta i samarbete med park- och naturförvaltningen, som arbetar med frågorna i Göteborg.

Park- och naturförvaltningen på Göteborgs Stad har i dokumentet "Riktlinje för stadsnära odling på allmän platsmark och naturmark"³² arbetat fram riktlinjer för hur stadsodling skall bedrivas i staden. Det utgår från kommunens parkprogram med de fem strategierna: Ställa tillförogande, karaktär, omhändertaget, variation och inom räckhåll. Ställa till förfogande som i sammanhanget har stor betydelse lyder: "Behovet av att få uttrycka sig och göra avtryck i staden är stort. Att ge utrymme för privata initiativ i parkerna tillgodoser en önskan om delaktighet och kreativitet."³³

Det finns många skäl till att stadsodla, men kommunens drivkraft är att tillgodose medborgarnas önskemål i staden. Det är ett förhållandevis billigt sätt att erbjuda människor en aktivitet som bidrar till ett mer hållbart samhälle. De positiva effekterna gynnar inte bara odlarna själva utan hela stadens befolkning kan dra nytta av dem i form av nya möten, lärdomar kring växter och olika kulturer.³⁴

I Göteborgs "Grönstrategi för en tät och grön stad" finns två huvudmål uppsatta för hur staden skall utvecklas till en stad med fortsatt goda gröna kvaliteter. Dessa är:

Socialt mål: Göteborg är en tät och grön stad där de offentliga platserna bidrar till ett rikt och hälsosamt stadsliv.

Ekologiskt mål: Göteborg är en tät och grön stad med ett rikt växt och djurliv och där ekosystemens tjänster tas tillvara.³⁵

³¹ Fahlgren, 2013 [online].

³² Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen. *Riktlinje för stadsnära odling på allmän platsmark och naturmark*. [online], 2011.

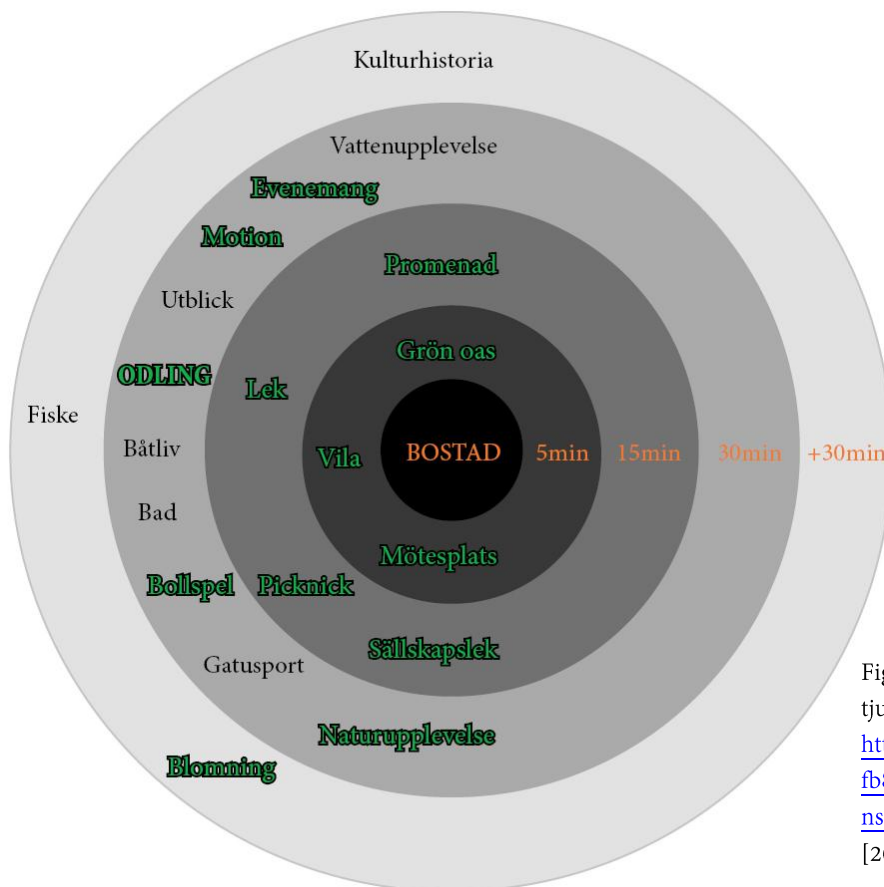
³³ Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen. *Riktlinje för stadsnära odling på allmän platsmark och naturmark*. [online], 2011, sid.4.

³⁴ Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen. *Riktlinje för stadsnära odling på allmän platsmark och naturmark*. [online], 2011, sid.5.

³⁵ Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen. *Göteborg, Grönstrategi för en tät och grön stad*. [online], 2014, sid.6.

För att uppnå detta finns nio stycken utarbetade strategier som alla behandlar det sociala och ekologiska målet. Dessa kan användas på olika planeringsnivåer från detaljplan till drift, underhåll och skötsel.³⁶ Under nedanstående fyra strategier är odling i olika former en återkommande metod för att stärka de sociala och ekologiska kvaliteterna i Göteborg:

- Skapa ett varierat innehåll i parker och naturområden
- Utveckla mer grönt i den hårdgjorda staden
- Utveckla de gröna områdena genom skötsel
- Synliggör stadens grönområden och gör medborgarna delaktiga³⁷

Figur 1. Egen skiss utifrån Göteborgs Stads tjugo sociotopvärden. tillgänglig via: http://goteborg.se/wps/wcm/connect/0bbf9fb8a6a943bf954834e7697d8f0e/Gr%C3%B6nstrategi_20140324.pdf?MOD=AJPERES [2014-05-12].

Figur 1 visar Göteborgs stads tjugo sociotopvärden som representerar användningen och upplevelsen av grönområdena i staden. Tidsangivelserna ger en indikation på vilket avstånd de olika värden bör befinna sig i förhållande till bostaden.

De gröna orden har jag själv markerat då de alla är saker som kan inrymmas på eller i anslutning till ett odlingsområde. Mer än hälften av värdena går att koppla samman med olika odlingsaktiviteter på ett eller annat sätt.

Under de platsbesök jag gjort, som presenteras senare, har jag själv stött på många av dessa, vilket visar på en bredd av aktiviteter och engagemang som stadsodling kan bidra med.

³⁶ Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen. *Göteborg, Grönstrategi för en tät och grön stad*. [online], 2014, sid.36.

³⁷ Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen. *Göteborg, Grönstrategi för en tät och grön stad*. [online], 2014, sid.36.

Stadsnära Odling

Jag träffar trädgårdscoachen på fastighetskontoret i Göteborg, där hon berättar att de 2011 fick i uppdrag av den politiska majoriteten, MP, S och V, att driva frågan om stadsnära odling. Uppdraget var att skapa möjlighet för bostadsnära odlingar i Göteborg. Stadsnära Odling startades och idag jobbar de med frågorna genom:

- Utveckling av nya och befintliga odlings- och koloniområden i Göteborg
- Bidrag till föreningar som vill starta odlingsprojekt
- Odling i nyproduktion
- Utveckla jordbruksmarken och byggnader
- Kommunikation och kunskapsspridning³⁸

Under samtalet med trädgårdscoachen berättar hon att projektet har fått ett tydligt politiskt uppdrag vilket är unikt i Sverige. Detta visar sig i ett inriktningsdokument där det tydligt framgår vilka frågor som skall behandlas och utgör på så sätt en bas i arbetet. Projektet har en budget på 7 miljoner kronor per år och tre anställda som arbetar med frågorna i Stadsnära Odling, en projektledare, en trädgårdscoach och en marktekniker. Samarbetet med framförallt park och naturförvaltningen men även andra markförvaltande organisationer utgör en viktig del då områdena blir till på olika platser i staden. Göteborgs Stad äger halva Göteborg vilket är en fördel då det skapar stora möjligheter för projektet. Dessa samarbeten, de tydliga riktlinjerna och markägrollen blir tillsammans viktiga framgångsfaktorer som enligt trädgårdscoachen har bidragit till att projektet blivit lyckat.

Stadsnära Odling har tillsammans utvecklat en modell "Förening först, odling sedan". Detta innebär att initiativet skall komma underifrån. Projektet riktar sig inte mot enskilda personer, utan det måste vara en grupp, en organisation eller föreningen som tar upp kontakten. Trädgårdscoachen menar att det är av stor vikt att människorna som vill odla är engagerade och drivande i uppstarten av ett nytt område.

En annan del är en obligatorisk studiecirkel på tre gånger som framför allt skall ge kunskap och vägledning om föreningen och hur man kan jobba i en sådan för att underlätta arbetet i framtiden. Det är en fördel om gruppen har hunnit organisera sig och bestämt inriktning på sitt arbete innan själva odlingen sätter igång. När odlandet sedan är igång erbjuds också föreläsningar och workshops för att ge föreningarnas medlemmar möjlighet att lära sig mer om odlingskunskap på olika sätt.

De har också utarbetat en metod för hur en ny plats för odling blir till. Vi diskuterar vidare vad denna innebär och vad platsen skall uppfylla. En sak är att platsen är **attraktiv** eller har potential till att bli det, den skall inte ligga undanskymd eller liknande. Den skall vara en attraktiv del av stadsrummet. Platsen bör även ge möjlighet till **rekreation**, att den kan användas av andra än odlarna själva och bidra till en trevlig miljö. Den skall även agera **mötesplats** för boende i området och för

³⁸ Stadsnära odling - Din trädgård runt hörnet. *Om oss*. [online], 2014-05-13.

allmänheten i stort. Ett nytt odlingsområde kan med fördel placeras på ställen där det redan finns en funktion som människor använder, som en lekplats, vid en skola eller i en park. På så sätt kan odlingen bli ett komplement och tillföra något nytt till befintliga områden, något som eftersträvas enligt trädgårdscoachen.

Platsen bör även inge **trygghet**. Om den inte redan gör det kan odlingen vara med och bidra till att platsen blir befolkad och på så sätt ökar tryggheten. Hur trygg platsen känns hänger ofta ihop med hur attraktiv den är. Ett ställe med aktivitet, engagemang och människor i rörelse har positiv inverkan på dem båda. Till sist skall områdena ha god **tillgänglighet**, både på själva odlingsplatsen i form av framkomlighet och likande, men även hur man tar sig till dit. Den skall vara lätt att nå och ha goda kommunikationsmöjligheter. Alla dess aspekter ses över när en ny plats skall bli till, men det är inte alltid möjligt att uppfylla alla menar trädgårdscoachen. På Skansberget är exempelvis tillgängligheten inte optimal, men området fyllde många av de övriga aspekterna.

När ett odlingsområde är anlagt och färdigställt lämnas ansvaret över till föreningen som upprättar ett skötselavtal med park och naturförvaltningen. Avtalet fungerar som ett kontrakt där föreningen har ansvar för marken och ser till att den sköts enligt överenskommelse.

Även om Stadsnära Odling har lämnat över de färdiga områdena försöker de ändå ta sig ut ibland för att se hur områdena utvecklas berättar trädgårdscoachen. - Ibland hör föreningar av sig och vill ha tips och hjälp med något, det kan bli en föreläsning om jord eller kompost, och ibland en workshop, som på Silverkällans odlarkollektiv.

De tre odlingsområden jag besökt

Figur 2. Karta över centrala Göteborg med de tre områden jag besökt markerade. © Lantmäteriet, i2012/901.

1. Klosterträdgårdens Odlingsförening

Klosterträdgårdens odlingsområde ligger i Gamlestaden i östra Göteborg, precis vid Nylöse kyrka. I området bor många människor och även om odlingen ligger i utkanten av bostadsområdet är det ändå välbesökt. På platsen finns 24 stycken större lotter på 24m², ca 15 stycken mindre odlingsbänkar samt en mindre yta för gemensamma odlingar. De större lotterna är inramade av en tråkant och mellan lotterna finns en framkomlig grusgång. Under en stor poppel finns sittplatser och en grill med matplats. Vid den större vägen in till odlingarna finns även en redskapsbod där odlarna har möjlighet att förvara verktyg och redskap.

Runt omkring odlingen finns flera fruktträd planterade, äpple, päron, plommon och körsbär samt en rad av vinbärsbuskar. I den norra delen slutar området med en skogsdunge, sedan tar ett berg vid som ger området en fin inramning. Längs med området på andra sidan löper en välanvänd cykelväg och en parkering finns i anslutning till platsen.

Platsen där odlingen ligger var tidigare en överbliven gräsyta som nu har fått ett nytt användningsområde berättar trädgårdscoachen. Intresset för odling är stort i Gamlestaden och platsen kom till då många visade intresse för att odla här. I april 2012 hölls ett informationsmöte i kyrkans lokal och området färdigställdes redan till sommaren. Detta blev det första av Stadsnära Odlings områden som genomfördes.

Området är ganska stort och förutom odlingslotterna är platsen gestaltad i sin helhet med fruktträd, sittplatser och gångvägar, av en landskapsarkitekt på park och naturförvaltningen. Fastighetsägarna i Gamlestaden; Poseidon, Svenska Kyrkan och boende i området har tillsammans med Stadsnära Odling och park och naturförvaltningen gjort odlingsområdet till vad det är idag. Nylöse kyrka ställer upp med vatten, något som ofta kan vara lite svårt att lösa.

En styrelsemedlem i förening som jag träffade på platsen berättar att han nästan aldrig kommit ner till odlingen utan att någon varit där. - "Alla som är där hälsar alltid på varandra och ofta ber någon om hjälp med något praktiskt eller bara ett tips på hur man bäst lyckas med dillen". Han menar att platsen brukar vara välanvänd; människor grillar och äter kvällsmat, barnen leker mellan odlingslådorna och andra strosar bara förbi och tittar lite nyfiket. Människor som aldrig odlat tidigare lär sig av andra, och det är allmän en positiv plats att vistas på.

Figur 3. Redskapsboden vid områdets entré.
(Foto: Klara Elg, 2014-05-15)

Figur 4. Grillning på gång. (Foto: Klara Elg, 2014-04-28)

Figur 5. Förbereder inför sådd en måndagskväll i april, Klosterträdgårdens odlingsområde. (Foto: Klara Elg, 2014-04-28)

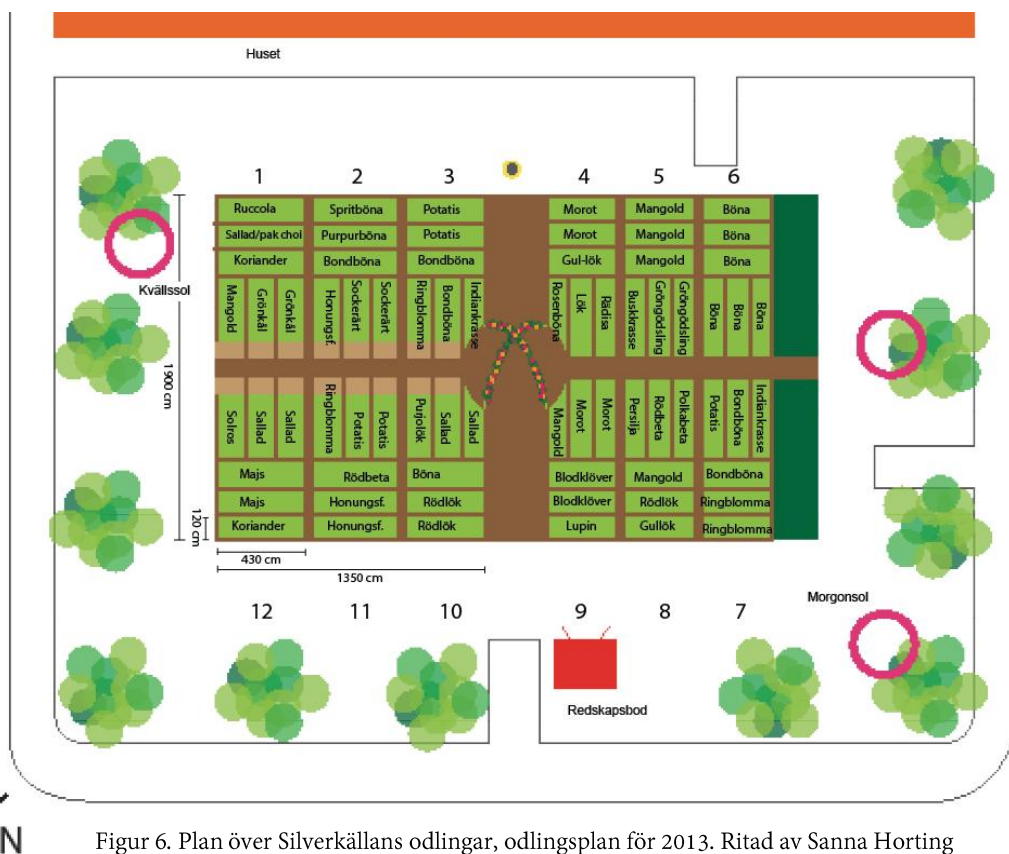
2. Silverkällans Odlarkollektiv

I Majorna i västra Göteborg ligger denna tillsammansodling mellan husen. Platsen består av 600m² mark som föreningens medlemmar odlar på tillsammans. Idén om odlingen startade redan hösten 2011 då Hyresgästföreningen genomförde satsningen "Ekologisk stadsdel Majorna"³⁹. Ett halvt år senare, i mars 2012, bildades föreningen Silverkällans Odlarkollektiv.

En kvinna, ca: 60 år och medlem i föreningen, som jag träffade på odlingen berättade att platsen tidigare var en oanvänd lekplats som togs bort för att ersättas med en gräsmatta. Även denna var outnyttjad och platsen blev till slut den tillsammansodling som finns idag. Odlingen är ett samarbete med Hyresgästföreningen som via Stadsjord hyrde in grisar, som hade till uppdrag att boka upp marken. Efter det tillfördes gödsel och jord för att få till en bra odlingsjord. Gruppen har gjort mycket för hand och deras samarbete har fungerat mycket bra berättar både kvinnan på odlingen, men även trädgårdscoachen menar på att föreningen har varit välorganiserad.

Här ställde en av bostadsrättsföreningarna upp med vatten till en början, men det var inte alltid som det gick att få tag på nyckel till källaren och komma åt vattnet enligt kvinnan. Nu har de löst sig genom att en slang får dras från en vattenpost på andra sidan gatan.

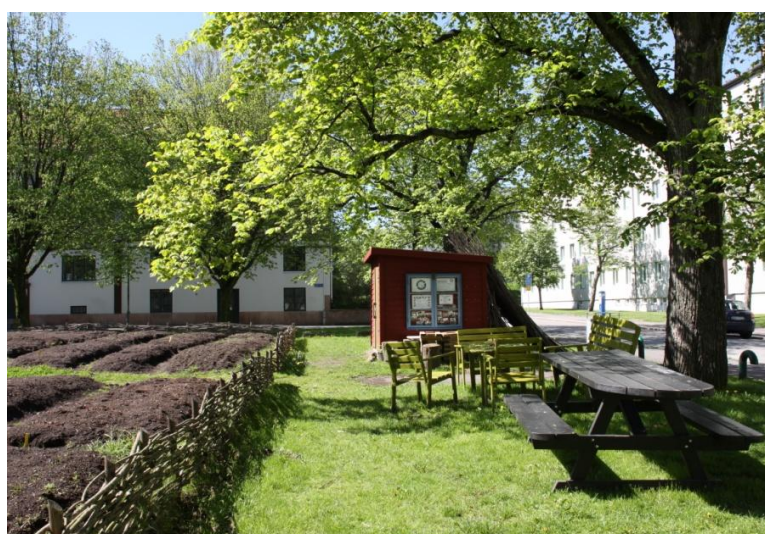
³⁹ Silverkällans odlarkollektiv. *Historia*. [online] 2014-05-14.

Figur 6. Plan över Silverkällans odlingar, odlingsplan för 2013. Ritad av Sanna Horting och Charlotte Ewing, tillstånd att använda 2014-05-21.

Kvinnan berättar vidare att det fungerar väldigt bra med en tillsammansodling, ibland blir det lite kaotiskt men det är demokratiskt och roligt. Föreningen har delat in sig i olika arbetsgrupper som ansvarar för planering, plantering, vatten, redskap och hemsidan m.fl. för att arbetet med alla olika delar skall flyta på bra. De har gemensamma arbetsdagar två gånger i veckan då de träffas och fixar saker som måste göras. Föreningen har nu drygt 40 medlemmar, de flesta boende i närheten. Deras gemensamma mål är att "lyfta den lokala medvetenheten när det gäller matproduktion och dess konsekvenser"⁴⁰.

Odlingen ramas in av stora almar och närmast bäddarna har medlemmarna tillsammans på en workshop byggt ett litet lågt pilstaket för att rama in området. Odlingsbäddarna ligger direkt på marken och är upphöjda med trampade jordgångar emellan. Utanför det låga staketet finns sittplatser i lövskuggan. Kvinnan jag träffade på platsen beskriver att det

Figur 7. Sittplatser under almarna och redskapsbod. (Foto: Klara Elg, 2014-05-15)

⁴⁰ Stadsnära odling - Din trädgård runt hörnet. *Våra projekt, Silverkällans odlarkollektiv*. [online], 2014-05-14.

ofta sitter människor på bänkarna som njuter av odlingen och miljön. På en bostadsgård inte långt från platsen har andra odlingsnyfikna satt upp pallkragar och börjat odla själva menar kvinnan.

Föreningen har också fått en redskapsbod av Stadsnära Odling, där de har fin ordning på sina redskap. Här finns även en anslagstavla där de delar information med varandra.

På utsidan redskapsboden har föreningen gjort iordning ett fönster för att berätta för allmänheten vad de håller på med och hur det går.

Denna säsong blir föreningens tredje. Den första blev kort då anläggningen drog ut på tiden och fröerna kom i jorden sent. Dessutom regnade mycket av sommaren bort. Fjolårets säsong var desto mer lyckad. Det växte och frodades och föreningen hade några gemensamma skördefester. Nu hoppas de på yttreligare en bra säsong med stor och riklig skörd.

Figur 8. Ett sätt att informera om vad föreningen gör. (Foto: Klara Elg, 2014-05-15)

Figur 9. Upphöjda bäddar på Silverkällans tillsammansodling i Majorna. (Foto: Klara Elg, 2014-05-15)

3. Skansbergets Odlarförening

Centralt i staden, på Skansbergets södra del i Linnéstaden ligger detta odlingsområde. Området kom till på initiativ av Stadsnära Odling i samarbete med park och naturförvaltningen m.fl. Boende i närheten bjöds in till ett möte där de tillfrågades om de var intresserade av att odla på Skansberget. Intresset var jättestort, tanken var att det skulle bli 40 odlingslådor men istället blev det drygt 90 stycken.

Det är ett populärt och uppskattat område och det står fortfarande många människor i kö som väntar på att få en odlingslåda enligt ett anslag som föreningen satt upp på platsen. Trädgårdscoachen bekräftar också att intresset är stort, när de lämnade över området till föreningen stod över 100 personer i kö.

Platsen har varit ganska ruffig och övergiven och periodvis varit ett tillhåll för olika gäng. Området har nu fått stor uppmärksamhet, bland annat i flera dagstidningsartiklar, men även av boende i närheten.

Figur 10. Området sett ovanifrån. Här kan man skymta odlingslådorna som är inramade av buskage och träd. (Foto: Klara Elg, 2014-05-15)

Figur 11. Odlingsbänkarna är anpassade efter områdets lutning. (Foto: Klara Elg, 2014-05-15)

Eftersom området är anlagt på gamla rivningstomter var det inte lämpligt att odla direkt i marken. Därför blev upphöjda odlingslådor ett bra alternativ här med lådor på ca 2m² och tillverkade i lärk. Odlingen är i två nivåer och bänkarna står tätt tillsammans vilket skapar en spännande och grönskande miljö. Då området ligger på mark som i framtiden kan komma att användas för nya ändamål är det också en fördel med lådor, då dessa går att flytta till ett nytt ställe.

Jag besökte området en torsdagsförmiddag under 30 minuter och under den tiden var det flera som promenerade förbi med sin hund. Några satt i solen och åt lunch och andra satte sig ner på en bänk och njöt. Helt klart kändes området välbesökt och som ett positivt inslag i staden. Det var dock ingen odlare i farten så jag fick dessvärre ingen spontan pratstund med någon här.

I många av bänkarna hade mycket av årets sådd redan kommit upp. Området ligger med stöd av berget på ena sidan och på den andra tar bebyggelsen vid och stoppar upp vinden. Dessutom ramar odlingen in av buskage och några större träd har sparats som ger karaktär åt platsen.

På området har det varit möjligt att dra fram vatten på ett enkelt sätt så på området finns tre slangar framdragna och monterade utspritt på platsen. Då området ligger en bit upp på Skansberget är det inte helt lätt att ta sig hit ur ett tillgänglighetsperspektiv. Däremot ligger området centralt i staden och kommunikationerna hit är goda.

Figur 12. Klotter på de gamla husgrunderna i kontrast till de nya grönskande odlingslådorna. (Foto: Klara Elg, 2014-05-15)

Andra intressanta projekt

Mykorrhiza i Malmö

Nätverket startades av en grupp unga människor vars ambition var att bidra till en positiv samhällsutveckling genom lokal och ekologisk matproduktion. De har fått idén från community gardens och deras odlingsengagemang är fritt och bjuder in alla att vara med.⁴¹ Mykorrhiza har flera lokalgrupper runt om i landet, men det startade som en gren av den europeiska rörelsen Reclaim the Fields⁴².

⁴¹ Danielsson, 2014, sid.60.

⁴² Jimenez, 2012, sid.83.

I början höll Mykorrhiza på med gerillaodling men sedan de börjat odla i Enskifteshagen i Malmö har de fullt upp där. 2011 invigdes den stora odlingen i östra Malmö, efter att gruppen börjat fundera över möjligheten att odla i någon av Malmös parker.⁴³ Odlingen drivs genom en ideell förening och kommunen har lånat ut marken genom ett brukaravtal. De har också bidragit med jord och en container för förvaring.⁴⁴

Fokus ligger på lokal matproduktion och de arbetar med frågor som rör miljö, hälsa och solidaritet. De vill inspirera andra människor som också anser att det behövs fler småskaliga odlare och tycker att lokal och ekologisk matproduktion bör främjas. Genom att skapa nya mötesplatser för kunskapsutbyte och visa på lösningar för en lokal försörjning visar de på ett nytt sätt att förändra och leva.⁴⁵

Barn i stan

2008 startades projektet "Barn i stan" med tanken att utveckla nya modeller för möten, samverkan, dialog och gemenskap i ett socialt utsatt område i Malmö. Fokus låg framförallt på relationen mellan barn och unga med invandrarbakgrund och äldre personer i stadsdelen Seved i Malmö. Projektets mål var att skapa långvariga relationer mellan människor i olika åldrar och från olika bakgrunder. Det fanns även en önskan att agera förebild för andra stadsdelar och kommuner inom området.⁴⁶

Under 2009 anlades en kolonilott på Seved av de boende i samarbete med "Barn i stan". Den blomstrande kolonilotten fick kvarteret att ändra utseende och karaktär både rumsligt och socialt. Projektet uppnådde det uppsatta målet och kolonilotten har vuxit och de fastighetsnära odlingarna i Seved har utvecklats vidare och blivit fler och större.⁴⁷ Fler och fler boende samt fastighetsägarna började intressera sig för kolonilotten och så småningom växte Odlingsnätverket Seved fram. Miljöförvaltningen som ville undersöka hur Seveds sociala och ekologiska riktning skulle kunna utvecklas var med och stöttade Odlingsnätverket.⁴⁸

Trädgård på spåret

I slutet av 2011 fick föreningen klartecken från Stockholms stad att dra igång projektet som skulle bli en mobil, temporär och ideellt driven trädgård⁴⁹. På ett gammalt järnvägsområde på Södermalm i Stockholm återfinns detta stadsodlingsprojekt. Den ideella föreningen "Trädgård på Spåret" som startade projektet hade som vision att förvandla den övergivna och bortglömda platsen till en del av staden som skulle bli levande och grön. Deras mål har aldrig varit att bli självförsörjande utan istället få möjligheten att vara med och se och lära sig hur grödorna växer. Trädgården drivs gemensamt där

⁴³ Jimenez, 2012, sid.84.

⁴⁴ Danielsson, 2014, sid.61.

⁴⁵ Mykorrhiza. *Nätverket mykorrhiza*. [online], 2014-05-23.

⁴⁶ Odla i stan - Pionjärer inom stadsodling. *Barn i stan*. [online], 2014-04-29.

⁴⁷ Odla i stan - Pionjärer inom stadsodling. *Barn i stan*. [online], 2014-04-29.

⁴⁸ Jimenez, 2012, sid.70-71.

⁴⁹ Trädgård på spåret. *Förening*. [online], 2014-04-29.

medlemmarna delar på mark, redskap, kunskap, skörd och allt annat som hör till. Inför varje säsong planeras och planteras de mobila odlingslådorna tillsammans av medlemmarna och skörden delas lika. Utöver grönsaker i odlingslådor finns det även gott om blommor, perenner och buskar. En stor variation av växter är viktig för att även bina skall trivas och på så sätt gynnas den biologiska mångfalden.⁵⁰

Trädgård på spåret är ett projekt som visar på hur ett område kan användas på ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart sätt. Många människor i olika åldrar och med olika bakgrund besöker platsen som kan ses som en ny typ av park eftersom den till stor del drivs, byggs, utvecklas och finansieras genom en ideell förening. Trädgården är dessutom en utgångspunkt för många olika kulturella aktiviteter och skall bli en del av en grön länk genom södra Stockholm.⁵¹

Matparken

I Uppsala, Gottsundagipen, ligger Matparken som 2014 är inne på sin femte odlingssäsong. I Matparken får alla vara med och ta del av en spirande grönsakspark och hjälpa till att bygga upp området.⁵²

Odlandet bedrivs tillsammans på en kollektivlott för att skapa en stor sammanhängande köksträdgård. Målet är att odla grönsaker och ätbara växter för husbehov och genom samarbete på lotten blir arbetet effektivare och roligare. Olika stora grupper får bestämma hur stor yta de vill odla på och vad som skall odlas.⁵³

Området har blivit ett utflyktsmål och förutom odlingen bedrivs flera andra aktiviteter på området. Människor med egen trädgård kommer till Matparken för att bli inspirerade. Andra väljer att gå på någon av de föreläsningar eller workshops som ordnas. För dem som bara vill ta en promenad eller sitta ner på någon avskild plats finns det gott om utrymmen för de ändamålen också. Trädgården och dess omgivning är gestaltad så att den fungerar för olika typer av verksamheter på en och samma gång.⁵⁴

⁵⁰ Trädgård på spåret. *Urban trädgård*. [online], 2014-04-29.

⁵¹ Trädgård på spåret. *Stadsutveckling*. [online], 2014-04-29.

⁵² Matparken - Grönsaksodling i Gottsundagipen. [online], 2014-04-29.

⁵³ Matparken - Grönsaksodling i Gottsundagipen. *Vår verksamhet, kollektivlott*. [online], 2014-04-29.

⁵⁴ Matparken - Grönsaksodling i Gottsundagipen. *Vår vision*. [online], 2014-04-29.

Diskussion

Diskussion utifrån frågeställningarna

Hur och på vems initiativ kommer odlingsområden till?

För att ett odlingsområde skall bli till är det bra om initiativet kommer underifrån, från intresserade människor. Då det finns ett eget engagemang och driv hos de människor som vill odla blir resultatet ofta mer lyckat. När jag träffade trädgårdscoachen poängterade hon att de inte jobbar mot enskilda individer utan mot olika grupper; en förening, en bostadsrättsförening eller liknande. Ibland är det bara en liten grupp som hör av sig och de kan då söka bidrag från Stadsnära Odling för att upprätta en mindre odling på exempelvis sin bostadsgård.

Ett nytt odlingsområde kan ritas av någon av medlemmarna i föreningen, som för Silverkällans Odlarkollektiv, men det kan även göras av Stadsnära Odling eller av någon på park och naturförvaltningen. För att området skall bli attraktivt för alla, både odlare och allmänheter är det en fördel om platsen består av något mer än bara odlingslotter. Både i riktlinjerna för stadsnära odling i Göteborg och i grönstrategin för Göteborg beskrivs odling som en metod som kan användas i kombination med andra funktioner som lekplatser eller i parker. Odlingsområdena kan bidra med en ny typ av aktivitet som kommunen annars har svårt att erbjuda invånarna i staden.

Klosterträdgårdens odlingsområde ritades av en landskapsarkitekt på park och naturförvaltningen. Området är ganska stort med många olika kvaliteter som fruktträd, sittplatser och gångar. Då föreningen tog över ansvaret för platsen var inte kunskapen om hur fruktträd och bärbuskar skall skötas så stor, och därför har det blivit svårt för föreningen att sköta om hela området enligt trädgårdscoachen. Detta visar på att underifrånperspektivet är av stor vikt då människorna i föreningen är med och "bygger upp" respektive området till sitt på ett annat sätt än när de skall ta över skötseln för något de kanske inte har kunskap om.

Platsen bör även vara möjlig att sköta och hållas efter då det är föreningarna själva som ansvarar för och sköter dem efter ett skötselavtal. Även det närliggande områdets status kan öka eftersom platserna tas i besittning då människorna har möjlighet att vara med och påverka i sitt bostadsområde.

Vilka är motiven till att de uppstår?

Som jag kan se i mitt material handlar det ofta om att människor vill ha en plats där de kan odla, i närhet till sitt bostadsområde. En plats för odling blir ofta en mötespunkt och människor som annars inte hade träffats får chansen att göra det och nya möten uppstår. Mötena uppstår mellan olika människor i alla åldrar och från olika kulturer och länder. Kunskapsutbytet blir därför stort då människor träffas och jobbar tillsammans eller bredvid varandra på odlingarna.

Tillsammans med odlingarna finns ibland andra funktioner som en lekplats eller grillplats, ställen där fler än de aktiva odlarna har glädje området. Då jag träffade odlingscoachen pratade vi om detta

då de aktivt jobbar för att alla i staden skall ha glädje av de nya odlingsplatserna. Eftersom de oftast ligger på allmän plats är det viktigt att de människor som tidigare utnyttjade platserna fortfarande har möjlighet till det även då de gjorts om till odlingar. Alla skall vara välkomna i stadens offentliga rum.

Stadsnära Odling poängterar vikten av underifrånperspektivet, vilket ofta bidrar till att grupperna som vill börja odla blir sammansvetsade redan från början. För många blir detta viktiga mötestillfällen, både under arbetet med att starta föreningen, men även senare när själva odlingen har kommit igång.

Överlag har många föreningar kö för att få en lott, vilket tyder på att intresset för stadsodling är stort. I Majorna har Silverkällans odling fått mycket positiv respons och på bostadsgårdar i närheten har andra människor börjat sätta ut pallkragar för att odla i. Detta visar på att ett odlingsområde som är välskött och där föreningen går ut och informerar om vad de gör kan bidra till att fler områden dyker upp och fler människor intresserar sig för odling i staden.

Var kommer de till?

Utifrån min studie över stadsnära odling i Göteborg, visar det sig att odlingsområden uppkommer på olika håll i staden där det finns mark som passar för ändamålet. Den mark som upplåts är oftast allmän plats och det är ett krav att allmänheten kan fortsätta att röra sig i och på området även efter att platsen blivit ett odlingsområde. Det tar relativt kort tid att anlägga ett område på kommunal mark, lite beroende på platsens förutsättningar vilket är positivt då människorna ofta vill komma igång med odlandet direkt. Platserna där odlingarna är kan vara mer eller mindre tillfälliga, de kan alltså komma att flyttas då marken skall användas i annat syfte.

Då en grupp hör av sig till Stadsnära Odling med en odlingsidé har de ofta en plats i åtanke. Om den lämpar sig bra vad det gäller tillgänglighet och lokalisering och det inte finns några andra planer för platsen brukar det inte vara några problem. Skulle platsen inte fungera förs en dialog med inblandade för att försöka hitta en ny i samma område som uppfyller krav och önskemål.

Intresset för att odla är stort över i princip hela staden, men i vissa stadsdelar finns det fler områden än i andra. Enligt trädgårdscoachen försöker de se till så att områdena sprids över hela staden. Kommer människor med förslag där det redan finns odling föreslås att de kontaktar befintliga föreningar först. Är det lång kö och många hör av sig om odling i samma område kan det bli aktuellt att leta efter en ny plats.

Respektive odling bör heller inte bli för stor, då är det bättre att starta en till och hålla nere storleken på dem. På så sätt täcks dessutom en större del av staden in vilket kan gynna fler människor. Tanken är inte att det skall bli någon produktion på lotterna, utan de bör hållas så att många människor kan få möjlighet att odla för eget bruk i den stadsnära miljön.

Vad ger odlingsområdena för positiva effekter?

Det finns många positiva effekter att belysa inom stadsodlingen. Koloniområden, odlingslotter och stadsnära odlingar är viktiga miljöer både i ett socialt och ekologiskt perspektiv. Människor träffas och umgås med varandra på ett sätt de kanske inte gjort tidigare. Det uppstår möten mellan flera olika kulturer som kan leda till nya intressanta och spännande projekt. Här delas även kunskap, mellan generationer och olika människogrupper.

Att vara ute i naturen har en positiv inverkan på människor, både fysisk och psykiskt. Odling kan utgöra platser för rekreation och rehabilitering. Att odla är ett sätt att få frisk luft och motion på samma gång som det kan generera egna grönsaker på bordet. Odling kan användas i ett pedagogiskt syfte, för att lära barn och ungdomar om naturens värde och vikten av att ta hand om den. En stor variation av växter bidrar i sin tur till en stor artrikedom inom djurlivet vilket gynnar den biologiska mångfalden.

Dessutom bidrar de stadsnära odlingsområdena till en försköning av miljön och bjuder på andra typer av grönområden än de som kan erbjudas i staden. Alla människor har tillgång till områdena, även de som inte aktivt odlar. På så sätt blir det ytterligare nya möten och människor intresserar sig och bryr sig mer om sitt närområde.

Från kommunens sida ger det positiva effekter i form av mindre skötsel, då föreningarna själva har ansvar för att sköta om sina respektive odlingsområden. Att människorna själva är med och engagerar sig bidrar dessutom till minskad segregation i utsatta områden. Då människor engagerar sig och tar platsen i besittning får detta ofta positiva effekter på bostadsområdet i helhet.

Finns det någon problematik runtomkring?

Enligt trädgårdscoachen är vattenfrågan ett av de större problemen kring odlingarna. Problemet måste lösas redan innan ett område blir till då vattnet är en av de viktigaste faktorerna för att det skall växa bra på platsen. Ett sätt är att leta efter brandposter då ett nytt område skall bli till. Det kan även vara en kyrka, som på Klosterträdgårdens odlingsområde som ställer upp med vatten. Mannen jag träffade på platsen menade att det varit lite problem med läckande slangar och att det varit lite långt att dra fram vatten till hela odlingen, men att det annars har fungerat bra. Andra alternativ kan vara att en skola eller bostadsförening ställer upp med vatten. På Silverkällans odlingskollektiv började det med att bostadsföreningen ställde upp med vatten, men det fungerade inte optimalt berättade kvinnan jag träffade på odlingen. Nu är det löst på annat sätt, men det innebär att de måste dra en slang över vägen, inte helt perfekt det heller. På Skansberget har de dock fått tre framdragna vattenutkastare, så där verkade det inte vara något större problem även om jag inte hade någon odlare att fråga direkt på platsen.

Vattenfrågan utgör på så sätt en begränsning till var ett odlingsområde kan bli till och är något som måste finnas med redan från början av processen. Det går ju inte att förlita dig på att det skall regna lagom mycket varje sommar, men en tanke som slog mig när jag besökte odlingarna var om man inte

skulle kunna göra något för att ta hand om regnvattnet och använda det till bevattning. Det hade kanske kunnat utgöra ett komplement till den vanliga vattenkällan och dessutom varit ett bra alternativ rent miljömässigt.

När ett område väl är färdigt och föreningen tagit över ansvaret för skötseln av platsen genom ett skötselavtal är det viktigt att de uppfyller de krav som ställts på dem genom avtalet. Området skall vara tillgängligt och framkomligt för allmänheten och bör ge ett städat och vårdat intryck. Uppfyller de inte kraven kan avtalet sägas upp och föreningen blir tvungen att återställa marken.

Enligt Stadsnära Odlingens metod för att ta fram en ny plats för odling bör platsen uppfylla attraktivitet, trygghet och tillgänglighet men det bör även vara en plats för möten och rekreation. Alla odlingsplatser uppfyller visserligen inte allt men detta bör åtminstone eftersträvas. Detta skulle kunna ses som riktlinjer för hur föreningarna skall sköta och underhålla sina odlingsplatser utöver deras skötselavtal med park och naturförvaltningen.

Det har förekommit lite problem med skräpighet enligt mannen jag träffade på Klosterföreningens odlingsplats. Detta kan ju vara lite svårt då människor har olika uppfattningar om vad som ger ett ovårdat och skräpigt intryck eller vad som kan anses vara kreativt och nyskapande. Ibland kan det vara svårt för en förening att gå in och bestämma hur allt skall se ut, speciellt på de områden med privata lotter. På gemensamhetsodlingar blir det troligen inte lika mycket problem kring detta då alla gemensamt har gått ihop och bestämt hur området skall se ut och skötas. Här blir ju hela odlingen mer prydlig då det finns en plan om var allt skall sås och planteras. Samtidigt kan detta kanske ses som tråkigt då man förlorar den brokighet som kan bli på ett område där alla rår om sin egen lott.

Stölder på odlingsområdena är inget större problem. Enligt mannen på Klosterträdgårdens odlingsområde har det försvunnit några redskap och ibland har något dragit upp en morot, men med tanke på att allmänheten rör sig fritt på platserna är det väldigt lite. Även kvinnan på Silverkällans odling menar att det förekommit att andra än de som odlar gått in och plockat med sig grönsaker och kryddor, men väldigt sällan. Med tanke på att områdena ligger centralt i staden, på ställen där det rör sig mycket människor tycker jag att det är fantastiskt att odlingarna får lämnas i fred så mycket som de gör. På vissa ställen finns lite klotter och liknade, men inget har blivit direkt sönderslaget eller förstört.

Då jag pratade med trädgårdscoachen på Fastighetskontoret var det egentligen vattenfrågan som är det största problemet som de har att göra med. De lämnar över ansvaret till föreningarna som skriver skötselavtal med park och naturförvaltningen och då tar deras arbete slut även om de är nyfikna på hur det går och ibland tar sig ut för att se efter. Stadsnära Odling har ju inte varit igång så lång tid ännu och trots att de redan kan se en del positiva effekter med sitt arbete så skall det bli intressant att följa utvecklingen framöver.

Även odlingsområdena är nya och har inte hunnit blivit riktigt etablerade på alla ställen ännu. Klosterträdgården med alla fruktträd kommer bara att bli lummigare och intressantare med åren och hur länge Skansbergets odlingsområde finns kvar får tiden utvisa. I Majorna syns det redan att

Silverkällans odlingar har påverkat på ett positivt sätt då andra människor har börjat intressera sig för odling i närheten.

Avslutande diskussion

Inför arbetet valde jag att göra en geografisk avgränsning, jag besökte bara platser i Göteborg. Detta gjorde jag för att visa på olika områden inom en och samma stad och på så sätt kunna förstå att de kan utföras på olika sätt och platser. Jag valde ut tre typer, en odling med privata lotter, en gemensamhetsodling samt en odling i upphöjda bänkar. Den sistnämnda som dessutom tillkommit på annat sätt än de två tidigare. Alla har olika förutsättningar och fungerar därför på olika sätt. Det hade varit intressant och besöka fler, kanske två-tre av varje typ, för att på så sätt kunna göra en tyngre analys av dem. Då hade jag kunnat väga svagheter och styrkor och gjort en jämförelse mellan dem och på så sätt fått en större förståelse för områdets kvaliteter.

Det hade även varit intressant att jämföra platserna i Göteborg med andra städer, kanske Malmö eller Uppsala. Göteborg har ju kommit långt när det gäller stadsodling, men det finns många andra intressanta platser och projekt runt om på andra håll. En jämförande studie av stadsodling i olika städer hade kanske visat på annat än det jag sett i Göteborg. Då kanske jag också hade sett något tydligt mönster av var det finns eller dyker upp nya odlingar. Ofta används stadsodling som ett redskap för att göra ett område tryggare, attraktivare och mer befolkat. Det kan användas för att minska segregation i utsatta områden och utgöra en ny och viktig mötesplats för människor.

Jag har funderat en del på innebörden av de olika typerna. Ger en gemensamhetsodling bättre sammanhållning, både på odlingsområdet och i närmiljön, då människor jobbar tajtare och närmare ihop? Eller kan det vara en orsak till att det uppstår mer konflikter för att människor har starka viljor som drar åt olika håll? Enligt kvinnan jag träffade på Silverkällans odlingskollektiv menade hon att samarbetet på gemensamhetsodlingen fungerade mycket bra, även om det ibland kunde bli lite kaotiskt. Detta skulle kunna utgöra ett helt eget arbete, där man istället gick in och intervjuade flera odlare på många olika områden och gjorde en analys utifrån deras svar. Jag har bara pratat med ett fåtal odlare, spontant då jag besökte platserna, men detta hade varit intressant att undersöka vidare om jag skulle fortsätta arbetet.

I figur 1 visar jag de 20 sociotopvärden som Göteborg klassificerat. Jag har gjort en egen tolkning där de 13 grönmärkade värdena är sådant som jag anser finns, eller uppnås på eller i anslutning till ett odlingsområde. För många fungerar det som en mötesplats där barnen leker och spelar boll. Andra har picknick eller njuter bara av stället som en grön oas. Många promenerar till området eller runt på det vilket kan bidra till en naturupplevelse eller som ett ställe för att titta på grönsaker och blommor. Att mer än hälften av värdena kan kopplas samman med stadsodling visar på att odlingsområden har en viktig plats och roll i staden. Vissa av dessa kan för kommunen vara svåra att skapa på egen hand och är därför ytterligare en anläggningen att ge plats åt odlingen.

Underifrånperspektivet är något återkommande i detta arbetet. I Larssons avhandling visar hon på att det är viktigt att initiativet kommer underifrån. Även Olsson beskriver begreppet

självorganisering som något där människor underifrån vill komma till en förändring. Efter samtal med trädgårdscoachen i Göteborg angående stadsnära odling i staden är just underifrånperspektivet ett centralt grepp även här. En förutsättning är att en grupp människor organiserar sig och pratar ihop sig om vad de vill med odlingen innan projektet börjar rent fysiskt. I Göteborgs grönstrategi finns flera strategier som tar upp just vikten av att människorna skall få vara med och påverka sin och andras miljö i staden.

Något jag tänkt på i samband med detta är om det är just möjligheten att vara med och påverka som driver många människor. Om det är själva föreningens uppbyggnad och arbetet innan som är det väsentliga? Å ena sidan kanske det för vissa är viktigare att få vara med och påverka, mer än själva odlandet i sig. Å andra sidan kanske det är möjligheten till att skörda sin egen sallad det som driver dem till att vara en del av stadsodlingen?

Vad skulle hända om det planerades in odlingsområden i nybyggda bostadsområden från början? Det hade kanske gett positiv effekt då några är mest intresserade av en egen jordplätt. Men kanske hade en stor del gått förlorad i form av engagemang och gemenskap mellan människor om allt bara var serverat från början? Det kanske är processen som är det viktigaste för många? Om områdena inte anlades utan marken bara var öronmärkt till framtida odlingsområden kanske det skulle bli ännu fler odlare i staden. Intresset för odling är stort och då flera föreningar har kö på att få en lott tror jag att det finns underlag för att skapa fler platser för odling i framtiden. Detta skulle kanske vara ett sätt att möjliggöra för mer stadsnära odling på sikt.

Jag gjorde även en avgränsning gällande vilka faktorer inom stadsodling som jag skulle fördjupa mig i. Det finns många olika vinklingar när det gäller stadsodling som är intressanta. Mitt val kanske hade sett annorlunda ut idag då jag har läst in mig mer på ämnet och har bättre koll på vilken information som finns tillgänglig. Under min litteratursökning handlade många artiklar och rapporter om stadsodling i andra länder, där människor till stor del är tvungna att odla mat för sin egen överlevnad. Den sidan av stadsodlandet har jag inte behandlat under arbetet, utan fokus har legat på de stadsnära- och stadsnära odlingarna med de sociala och ekologiska vinsterna i centrum.

En stor del av mina källor består av Internetsidor och böcker som på olika sätt behandlar stadsodling. Många av dem är inte vetenskapliga, då det har varit lite svårt att finna information om den inriktning jag valt. Jag har även använt mig av ett par avhandlingar och några längre rapporter till den teoretiska delen. Då ämnet är högst aktuellt och det skrivs mycket om det idag så har Internet varit en stor och viktigt informationskälla. Många av föreningarna har egna hemsidor och flera tidningsartiklar har skrivits inom ämnet det senaste.

Den senare delen av arbetet är till stor del grundad på den intervjun jag gjort och mina egna erfarenheter efter platsbesöken i kombination med artiklar och dokument som varit aktuella. Då jag sammanställt materialet har min egna analys präglat det jag kommit fram till och på så sätt påverkat resultatet.

Då arbetet började valde jag att göra både en litteraturstudie som till största del ligger till grund för min teoretiska bakgrundsdel och en empirisk del med en större intervju som grund. Till den delen

hör också mina egna platsobservationer och aktuella artiklar och dokument. Min metod gick därför ut på att göra båda vilket så här i efterhand känns bra eftersom jag lärt mig olika saker av dem båda. Det bidrar visserligen till att de båda delarna inte blir lika fylliga som det skulle blivit om jag koncentrerat metoden till en av dem.

Med tanke på mitt ämne och de frågeställningarna jag ställde mig känns det som om min metod var ett bra tillvägagångssätt. Mycket av litteraturen behandlade den del av stadsodlandet som jag inte riktat in mig på, historisk information om odling och fokus på matproduktion i övriga världen. Då jag är mer intresserad av stadsodlandet i Sverige och den utveckling den kan komma att få här känns det som platsbesök och en större strukturerad intervju var ett bra sätt för att se hur det faktiskt går till rent praktiskt. Att jag dessutom valde Göteborg var bra, då staden har utarbetade riktlinjer för stadsodling och dessutom har fått ett inriktningsdokument vilket gör att de aktivt jobbar med frågorna över hela staden.

De odlingar jag har besök är alla relativt nya, sommaren 2014 blir den andra respektive tredje odlingssäsongen. På så sätt har det också varit lite svårt att se och utvärdera hur områdena fungerar i det långa loppet då de inte är äldre. Trädgårdscoachen menar på att det redan går att se lite av effekterna i form av att fler människor rör sig i de nya områdena och stämningen i några av stadsdelarna har blivit tryggare och lugnare. Det skall bli spännande att se hur utvecklingen fortskrider, det är nya odlingsområden på gång och eftersom det fortfarande är kö till många befintliga föreningar verkar det som om intresset för stadsodling håller i sig och till och med ökar.

Även de andra nätverken och projekten jag skriver om är relativt nya. Idéer och liknande har funnits tidigare men från 2009 och framåt har de flesta dragit igång och börjat arbeta praktiskt. Det finns fler liknande initiativ i andra städer och känslan är att de ökar tillsammans med intresset för stadsodlandet, medvetenheten kring självförsörjning och vikten av att ta tillvara på miljön.

Slutsats

Efter att ägnat ganska många veckor till arbetet har jag lärt mig mycket inom ämnet. Jag har fått en större förståelse för hur initiativen uppstår och varför områden dyker upp där de gör. Initiativet från medborgarna i staden är väldigt viktigt för att de stadsnära odlingarna skall bli till. Föreningarna har sedan ett stort ansvar för att odlingarna skall se fortsatt fina och inbjudande ut. Uppföljning och utvärdering kan vara mycket viktigt, speciellt på områden som kanske inte fungerat så bra.

Även om jag tidigare hade ett intresse för ämnet var det mycket jag inte visste och var bekant med. Det har slagit mig hur viktigt det är att nå ut med sin information för att människor skall veta att det går att odla i staden. Information kan ju idag spridas på flera olika sätt, genom sociala medier, andra hemsidor och direkt information på respektive platser. Lokala tidningar, marknader och andra evenemang i staden kan också vara viktiga ställen för stadsodlingsgrupper att visa upp sig så att informationen kan spridas ytterligare.

Jag har i mitt arbete främst fokuserat på de sociala och ekologiska vinsterna som stadsodling kan bidra med. Människor som odlar tillsammans utvecklar en speciell gemenskap som de kanske inte

hade gjort annars. Odlingen ses ofta som en metod för att människor skall få en ny mötesplats där kunskaper och erfarenheter kan utbytas. För många stadsbor kan odlingen vara ett bra sätt att komma ut och få lära sig av vad naturen har att ge. De lär sig om hur ekosystemet fungerar och vikten av att ta hand om miljön. I framtiden kommer vi troligen att bli mer och mer beroende av att kunna producera vår egen mat till viss del och då kan stadsodlandet bidra med en del i en utvecklingen.

Odlingarna bidrar också till att den biologiska mångfalden ökar. Staden ger inte de bästa miljöerna för många insekter och smådjur, men odlingsområdena visa ofta på en bredd av olika växter som gynnar många olika djurarter. När områdena dessutom finns utspridda över hela staden ökar också möjligheten för insekterna att överleva. De gröna områdena bidrar också till att staden får ett bättre klimat och en renare luft som är positivt för invånarnas hälsa.

Fokus har inte legat på de ekonomiska vinsterna, men som jag tidigare nämnt blir kommunens skötselkostnader mindre när det är föreningarna som sköter odlingarna via skötselavtal. Dessutom ger de nya odlingsområdena miljöer som kommunen inte skulle ha råd att bistå med om det inte varit för föreningarna. Då människorna tar hand om sina platser och bryr sig om dessa kan det bidra till mindre nedskräpning och vandalism vilket också drar ner kommunens kostnader.

Framtidstankar

Efter det här arbetet har många tankar och idéer växt fram och jag har fått en ny syn på odling i staden. Gröna tak och växtväggar är något som dyker upp på allt fler ställen i städer och samhällen världen över. Främsta anledningen brukar vara att ta hand om dagvatten då alla hårdgjorda ytor orsakar problem på flera sätt. Det kan även vara en estetisk effekt då det används för att försköna annars ganska hårda och grå miljöer. Att kunna kombinera stadsodling med den här typen av grönska i staden skulle kunna vara ett ytterligare sätt och då förena nytta med nöje. I stadsdelen Seved i Malmö finns redan en "ätbar växtvägg" ett koncept som skulle kunna utvecklas på fler håll⁵⁵. För några år sedan i Göteborg, var temat på sommarblomsplanteringarna just ätbara växter. Det kanske hade varit möjligt att utöka en sådan typ av plantering, till fler platser än krukor och urnor på gator och torg?

På många ställen, bland annat i New York har hydroponiska odlingar utvecklats. Det innebär att växterna växer i vatten med tillsatt näring i stället för i jord. Odling på detta sätt ger högre skörd per kvadratmeter än traditionell odling och fungerar därför bra på tak eftersom det väger mindre.⁵⁶ Detta skulle kunna vara ett sätt att utveckla stadsodlingen inne i täta städer där det är stor konkurrens om ytorna.

⁵⁵ Danielsson, 2014, sid.24.

⁵⁶ Danielsson, 2014, sid.81.

Tillfälliga odlingar, exempelvis "exploateringsodlingar" skulle kunna vara ytterligare ett sätt att sprida kunskapen och intresset för stadsodling. Att odla på tillfälliga platser kan ha positiva effekter då förändringarna kan bli stora på så kort tid.

Malmö kommer inom kort att få Sveriges första odlarlägenheter vilket innebär 20m² stora odlingsbara balkonger. Lägenhetshusen kommer även att ha växthus på taken och kommer på sätt att periodvis vara självförsörjande på grönsaker, kryddor och frukt.⁵⁷ Detta är ett spännande sätt att på ett aktivt sätt införa fast odling i staden, även där den är tät.

⁵⁷ Bergström, 2013, [online].

Referenser

Elektroniska källor/Internet

Björkman, Lise-Lotte (2012) *Fritidsodlingens omfattning i Sverige*. [online], tillgänglig via:

http://www.for.se/pages/rapport_fritidsodlingen.pdf, [2014-04-11].

Bergström, Marie (2013). Byggvärlden. *Malmö får Sveriges första odlarlägenheter*. [Publicerad 2013-12-13] tillgänglig via: <http://www.byggvarlden.se/malmo-far-sveriges-forsta-odlarlagenheter-62814/nyhet.html> [2014-05-16].

Delegationen för hållbara städer. *Delegationens stödprojekt 2009-2012*. tillgänglig via:

<http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/alla-projekt-2009-2012.aspx> [2014-05-20].

Delshammar, Tim (red.); Alexandersson, Erik; Qviström, Mattias; Jansson, Märit; Palsdottir, Anna Maria; Gunnarsson, Allan; Rännbäck, Linda-Marie och Rämert, Birgitta (2012) *Stadsodling - Reflektioner och perspektiv från SLU Alnarp*. [online], tillgänglig via:

http://pub.epsilon.slu.se/10061/7/delshammar_et_al_130328.pdf, [2014-04-09].

Fahlgren, Mats (2013). Vårt Göteborg - Göteborgs Stads nyhetstidning. *Göteborg bäst på stadsodling bland svenska storstäder*. [Publicerad 2013-04-29]. tillgänglig via:

http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vargotnu.nsf/1/miljo_o_kretslopp,goteborg_bast_pa_stadsodling_bland_svenska_storstader [2014-05-11].

FN-förbundet, UNA Sweden. (Uppdaterad 27 augusti 2012). *Utveckling och fattigdomsbekämpning*.

tillgänglig via: <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/utveckling-och-fattigdomsbekampning/hallbar-utveckling/>. Hållbar utveckling. [2014-05-07].

Grow. *What is a community garden?* tillgänglig via: <http://www.grow-ni.org/get-involved/what-is-a-community-garden/> [2014-05-09].

Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen (2014). *Göteborg, Grönstrategi för en tät och grön stad*.

Göteborg: Göteborgs Stad. tillgänglig via: http://goteborg.se/wps/wcm/connect/0bbf9fb8-a6a9-43bf-9548-34e7697d8f0e/Gr%C3%B6nstrategi_20140324.pdf?MOD=AJPERES [2014-05-11].

Göteborgs Stad - Park och naturförvaltningen. Författare: Glader, Eva (2011). *Riktlinje för stadsnära odling på allmän platsmark och naturmark*. Göteborg: Göteborgs Stad. tillgänglig via:

[http://www5.goteborg.se/prod/parkochnatur/dalis2.nsf/vyFilArkiv/stadsnara_odling_lagupplöst.pdf/\\$file/stadsnara_odling_lagupplöst.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/parkochnatur/dalis2.nsf/vyFilArkiv/stadsnara_odling_lagupplöst.pdf/$file/stadsnara_odling_lagupplöst.pdf) [2014-05-11].

Helmfrid, Hillevi (2012) *Växer framtidens mat mellan höghusen? Exempel från Addis Abeba och Göteborg*. Naturskyddsföreningen [online], tillgänglig via:

http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapport_stadsjordbruk_lagupplöst.pdf, [2014-04-09].

Kates, Robert W; Parris, Thomas M och Leiserowitz, Anthony A. (2005). *What is sustainable development - goals, indicators, values and practice*. Environment: Science and Policy for Sustainable Development, vol 47, nr 3, sid. 8–21. tillgänglig via:

http://www.hks.harvard.edu/sustsci/ists/docs/whatisSD_env_kates_0504.pdf [2014-05-07].

Lantmäteriet. tillgänglig via: <http://kso.lantmateriet.se/?redirected=true> [2014-05-13].

Larsson, Marie (2009). *Stadsdelsträdgård - Plats för gemenskap och kreativa processer*. Diss. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet. tillgänglig via:

http://pub.epsilon.slu.se/2009/1/MarieLarsson_lowres.pdf [2014-05-14].

Matparken - Grönsaksodling i Gottsundagipen. tillgänglig via: <http://matparken.se/> [2014-04-29].

Matparken - Grönsaksodling i Gottsundagipen. *Vår verksamhet, kollektivlott*. tillgänglig via: <http://matparken.se/index.php/kollektivlott> [2014-04-29].

Matparken - Grönsaksodling i Gottsundagipen. *Vår vision*. tillgänglig via:

<http://matparken.se/index.php/var-vision> [2014-04-29].

Miljödepartementet (2006). Strategiska utmaningar – En vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling. Skrivelse Skr. 2005/06:126. tillgänglig via:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/06/06/92/5ff0d494.pdf> [2014-05-07].

Mykorrhiza. *Nätverket mykorrhiza*. tillgänglig via: <http://www.mykorrhiza.se/natverket-mykorrhiza/> [2014-05-23].

Odla i stan - Pionjärer inom stadsodling. *Barn i stan*. tillgänglig via: <http://www.odlaistan.nu/bis/> [2014-04-29].

Odla i stan. tillgänglig via: <http://www.odlaistan.nu/> [2014-05-05].

Olsson, Lina (2008). *Den självorganiserade staden : Appropriation av offentliga rum i Rinkeby*. Diss. Lund: Lunds Universitet; Institutionen för Arkitektur och Byggd Miljö, LTH. tillgänglig via:

http://www.lth.se/fileadmin/urbana_studier/avhandling_lina_olsson_webb.pdf [2014-05-14].

Silverkällans odlarkollektiv. *Historia*. tillgänglig via:

<http://silverkallansodlarkollektiv.wordpress.com/about/historia/> [2014-05-14].

Stadsnära odling - Din trädgård runt hörnet. *Om oss*. tillgänglig via:

<http://www.stadsnaraodling.se/om-oss/> [2014-05-13].

Stadsnära odling - Din trädgård runt hörnet. *Våra projekt, Silverkällans odlarkollektiv*. tillgänglig via:

<http://www.stadsnaraodling.se/project/silverkallans-odlarkollektiv/> [2014-05-14].

Tillväxt - För en fruktbar utveckling av Stockholm. Stadsdelsträdgård/Community garden.

Stadsdelsträdgårdar för gemenskap och odling. Författare: Larsson, Marie. tillgänglig via:

<http://www.tillvaxt.org/stadsdelstradgard-community-garden/> [2014-05-07].

Trädgård på spåret. *Förening*. tillgänglig via: <http://pasparet.org/om-oss/> [2014-04-29].

Trädgård på spåret. *Stadsutveckling*. tillgänglig via: <http://pasparet.org/start/stadsutveckling/> [2014-04-29].

Trädgård på spåret. *Urban trädgård*. tillgänglig via: <http://pasparet.org/start/urban-gardening/> [2014-04-29].

Tryckta källor

Danielsson, Sara (2014) *Konsten att odla staden - handbok i stadsodling*. Lund: Bokförlaget Arena.

Drost, Hans; Englund, Gunilla; Nordwall, Ingrid; Sidblad, Solveig och Thorin, Leif (1995) *Koloniträdgårdsboken*. Stockholm: LTs Förlag AB.

Israelsson, Lena (2004) *Cityodling*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag AB.

Jimenez, Johanna G (2012) *Staden som åkermark - stadsodling i Malmö och New York*. Malmö: Eklundhpaglert Förlag.

Langefors, Åsa (2012) Delad odling ger dubbel glädje. *Trädgård & Blommor*. 2012 nr.3. sid. 78-82.

Mannerfelt, Karin (2013) *Stadsodlare*. Karlstad: Votum & Gullers Förlag.

Patel, Runa; Davidson, Bo (2011) *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Upplaga 4:2. Lund: Studentlitteratur AB.

World Commission on Environment and Development (1988). *Vår gemensamma framtid*: [rapport från] Världskommissionen för miljö och utveckling under ordförandeskap av Gro Harlem Brundtland. Hägerhäll, B. (Red.). Stockholm, Prisma.